

Інформаційно-аналітичне забезпечення педагогічної науки, освіти і практики

9–11 листопада 2011 р. Державною науково-педагогічною бібліотекою України ім. В. О. Сухомлинського Національної академії педагогічних наук України (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського), науковою бібліотекою Державного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди (ПХДПУ ім. Г. Сковороди) та Українською бібліотечною асоціацією (УБА), за сприяння Національної академії педагогічних наук України (НАПН України), Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (МОНмолодьспорт України) було проведено міжнародну науково-практичну конференцію «Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики: стан та перспективи».

Зібрання проходило на базі двох наукових бібліотек: бібліотеки ПХДПУ ім. Г. Сковороди і ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. У центрі уваги конференції перебували підсумки науково-дослідної роботи (НДР), яка проводилась ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського упродовж 2008–2011 рр. за темою «Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики: стан та перспективи» (наук. кер. – канд. іст. наук О. М. Яценко).

Актуальність цієї НДР полягала у необхідності подолання невідповідності між зростанням ролі педагогічної науки та освіти України у розвитку сучасного суспільства та рівнем їх інформаційно-аналітичного забезпечення. З огляду на проблеми становлення України як незалежної держави, складності її економічного розвитку, обмеженість ресурсів, та виходячи із сучасних завдань задоволення інформаційних потреб користувачів: управлінців, науковців, викладачів, практичних працівників навчальних закладів різного рівня, перед ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського постало важливе завдання щодо створення ефективної системи інформаційно-аналітичного забезпечення вітчизняної педагогічної науки та освіти. Визначальним засобом вирішення цієї проблеми є впровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій в бібліотечно-бібліографічні процеси й операції на основі принципово нових підходів до підготовки і представлення інформації, формування та використання в бібліотечних установах галузі сучасних електронних інформаційних ресурсів.

Головною метою, проведеного ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, дослідження є визначення й обґрунтування теоретичних, методичних та техно-

логічних основ системи інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України.

У процесі виконання НДР були реалізовані такі завдання:

- виявлено, визначено й обґрунтовано сутність, принципи, структуру, зміст і функції інформаційно-аналітичної діяльності бібліотеки у питаннях забезпечення педагогічної науки та освіти в Україні актуальною інформацією;
- відпрацьовано методiku і технологію укладання окремих видів оглядово-аналітичних видань для бібліотечних працівників;
- розроблено і підготовлено до друку рукописи науково-методичних рекомендацій: Укладання інформаційно-аналітичних документів: методичні рекомендації / укл. О. М. Яценко – К., 2010; Укладання оглядових документів: практичний посібник / О. М. Яценко. – К., 2011, які до кінця року надійдуть до бібліотек мережі;
- розроблено Концептуальну модель системи інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України / О. М. Яценко. – К., 2011. – 27 с., в якій визначено стратегію формування, функціонування та розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки і освіти за умов взаємодії підрозділів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, мережі освітянських бібліотек;
- розроблено методичні аспекти корпоративного наповнення галузевих бібліографічних та реферативних електронних баз даних;
- розпочато обмін бібліографічними електронними записами між ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та бібліотеками освітянської мережі МОНмолодьспорту України, НАПН України для формування галузевої електронної бази даних «Періодика» у цих бібліотеках;

Ці та інші питання оприлюднювались, обговорювались на міжнародній науково-практичній конференції, в якій взяли участь понад 100 осіб. Серед них: представники Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, провідні фахівці національних та державних бібліотек, зокрема, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ), Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки Української академії аграрних наук, наукових бібліотек ВНЗ III–IV р.а. з різних регіонів України, Інституту проблем реєстрації інформації, Інститу-

ту інноваційних технологій і змісту освіти, співробітники УБА, ТОВ «Спеціалізований Центр БАЛП», президент Форуму видавців у Львові, науковці з Російської Федерації, лауреати Всеукраїнського конкурсу «Шкільна бібліотека» у 2010/2011 навчальному році та ін.

Відкрив конференцію проректор з наукової роботи ПХДПУ ім. Г. Сковороди, канд. філол. наук, доцент **С. М. Рик**, який привітав учасників форуму. Виступаючи з доповіддю він детально висвітлив роль і значення бібліотеки, інформації в умовах реформування та модернізації освіти в Україні.

З вітальним словом до учасників зібрання на пленарному засіданні звернулася директор ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, канд. іст. наук, заслужений працівник культури України **П. І. Рогова**, яка висловила щиру подяку від себе особисто та від учасників конференції ректору ПХДПУ ім. Г. Сковороди академіку В. П. Коцуру, проректорам, професорсько-викладацькому складу та фахівцям бібліотеки за сприяння у проведенні даної конференції та належну її організацію.

З доповіддю про результати НДР «Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України» виступив науковий керівник НДР, старш. наук. співробітник НБУВ, канд. іст. наук **О. М. Яценко**, який зазначив, що зусиллями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та бібліотек мережі НАПН України, МОНмолодьспорту України інформаційно-аналітичне забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України поступово удосконалюється: поповнюються новою інформацією бібліографічні та реферативні галузеві БД, проводиться моніторинг засобів масової інформації та Інтернет-середовища, актуалізуються теми оглядів, при їх підготовці використовуються матеріали з розвитку освіти далекого й близького зарубіжжя. Для оприлюднення оглядових і аналітичних документів активно використовується як портал ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, так і періодичні фахові видання, зокрема журнал «Педагогіка і психологія». Проведені у ході дослідження заходи, втілення у практичну діяльність ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та мережі бібліотек відповідних технологій, процесів, операцій – все це важливі елементи вирішення теоретичних, методичних та організаційних проблем з інформаційно-аналітичного забезпечення освітянської галузі України. Здійснене оптимізує означену діяльність, унормовуючи роботу наукових співробітників, організовуючи процеси зі створення системи інформаційної підтримки базової діяльності користувачів інформації та інформаційного забезпечення управлінських рішень. На завершення доповідач окреслив стратегію розвитку інформаційно-аналітичного напрямку роботи ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

На пленарному засіданні з доповідями також виступили: зав. кафедри філософії Київського університету туризму, економіки і права, д-р філос. наук **О. О. Базалук**, який висвітлив актуальні аспекти взаємодії філософії освіти і бібліотечної справи, а саме, теорії когнітивного

розвитку Жана Піаже; PR-менеджер Української бібліотечної асоціації **О. Є. Бояринова** повідомила про ресурси і послуги Української бібліотечної асоціації для освітянських бібліотек України; старш. наук. співробітник НБУВ **Ю. М. Половинчак** розповіла про інформаційно-аналітичну діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Зав. відділу науково-методичної роботи та наукового реферування Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки Української академії аграрних наук, д-р. пед. наук **В. В. Дерлеменко** зупинився на інформаційно-бібліотечному забезпеченні аграрної науки, освіти і практики в умовах сьогодення. Директор бібліотеки ПХДПУ ім. Г. Сковороди **О. І. Шкира** у своєму виступі «Поліфункціональний характер процесу моделювання бібліотечного простору ДВНЗ «ПХДПУ імені Григорія Сковороди» розкрила основний напрям діяльності бібліотеки університету – створення та розвиток бібліотечно-інформаційного простору університету й удосконалення діяльності бібліотеки як інформаційного центру даного закладу шляхом опанування інноваційних технологій. Доповідачка провела екскурсію бібліотекою, під час якої учасники конференції ознайомилися з широким спектром інформаційно-бібліотечної діяльності установи, й продемонструвала просторовий образ бібліотеки ПХДПУ ім. Г. Сковороди.

Наступного дня робота конференції продовжилася у секціях: Секція 1. «Інноваційна діяльність – стратегічний напрям розвитку спеціальних бібліотек України»; Секція 2. «Шкільні бібліотеки та освіта в контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів».

На секційному засіданні «Інноваційна діяльність – стратегічний напрям розвитку спеціальних бібліотек України» з доповіддю виступила директор ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського **П. І. Рогова**, яка розкрила перспективи розвитку бібліотечно-інформаційного забезпечення педагогічної науки і освіти в умовах інформатизації. Нині, наголосила доповідачка, освітянські бібліотеки мають не тільки накопичувати і пропонувати інформацію, а й надавати доступ до віддалених джерел інформації, якими є масив метаданих, залучені інформаційні послуги тощо. Вона підкреслила, що головним завданням ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, бібліотек мережі на сучасному етапі є створення єдиного вікна доступу до освітніх ресурсів. П. І. Рогова також проаналізувала зусилля провідних бібліотек освітянської мережі, спрямовані на створення електронних каталогів, електронних бібліотек, електронної доставки документів тощо. Було констатовано, що інформатизація освітянських бібліотек розпочалася, хоча її рівень у кожного виду бібліотек мережі різний, потрібна системність і послідовність у подальшому розвитку цього процесу, зокрема у технічному, програмному забезпеченні, підвищенні кваліфікації кадрів тощо.

Про інформаційну роботу бібліотек, зокрема про підготовку галузевої реферативної інформації з питань педагогіки, психології та освіти для задоволення інформаційних потреб освітян, йшлося у доповіді мол. наук. співробітника ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського **Н. Крочової**.

Вона охарактеризувала стан та перспективи галузевого сегмента у формуванні загальнодержавної реферативної бази даних «Україніка наукова» та галузевої реферативної БД, у створенні яких беруть участь 14 освітянських бібліотек. Наук. співробітник ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського **Т. Букшина** торкнулася питань реферування періодичних та продовжуваних видань Інститутів післядипломної педагогічної освіти (ІППО) України за 2008–2011 рр. Виступ старш. наук. співробітника ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, канд. техн. наук **Ю. Артемова** був присвячений аналізу структурних інформаційних ресурсів з педагогіки і освіти та розміщенню їх на порталах–інсайтах в Інтернеті. Його колега з відділу аналітичної роботи бібліотеки, канд. наук держ. управління **О. Карпенко** розглянув теоретичні аспекти проблематики аналітичного мислення бібліотечно-фахівця у процесі формування вторинної інформації. Наук. співробітник ДНПБУ ім. В. О. Сухомлинського **Н. Зоріна** у своєму виступі висвітлила стан і перспективи аналітичного опрацювання статей з наукових збірників і організації електронного каталогу в освітянських бібліотеках на засадах кооперування. У доповіді зав. відділу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського **Н. Мацібори** йшлося про досвід та актуальні аспекти зберігання бібліотечно-інформаційного ресурсу, як традиційні, так і новітні технології. Змістовністю вирізнялися виступи керівника проєктів «ІКТ» в культурі, науці, освіті ТОВ «Спеціалізований центр БАЛП» **О. Баркової**, яка поінформувала про технології та якість оцифрування бібліотечних фондів, формування цифрових ресурсів, та директора наукової бібліотеки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка **І. Чайки** щодо впровадження навчального курсу «Інформаційна культура студента», який пройшов успішну апробацію на профільному факультеті вишу.

На секції також було розглянуто низку важливих питань, пов'язаних з модернізацією наукових бібліотек шляхом перетворення їх у сучасні бібліотечно-інформаційні центри ВНЗ: про вебдвануальні сервіси як засоби співпраці бібліотек говорила заст. генерального директора Національної наукової медичної бібліотеки України **Г. Нежурбіда**; про технологію наповнення реферативної бази даних «Україніка наукова» розповів пров. інженер ІПРІ НАН України **С. Кириленко**; напрями використання інтегрованої РБД «Україніка наукова» висвітлила мол. наук. співробітник ІПРІ **С. Домбровська**; результати анкетування, здійсненого для аналізу інформаційних потреб користувачів у документах іноземними мовами, оприлюднила зав. відділу ДНПБУ ім. В. О. Сухомлинського **А. Жесткова**. У виступах директора наукової бібліотеки Української інженерно-педагогічної академії **Н. Ніколаско** та директора бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського **В. Білоус** йшлося про використання традиційних і новітніх ресурсів у діяльності наукових бібліотек вишів.

Не менш плідною була робота і секції «Шкільні бібліотеки та освіта в контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів», в рамках якої перед шкільними бібліотекарями та методистами з бібліотечних

фондів виступили представники МОНмолодьспорту України – головний спеціаліст Департаменту загальної середньої та дошкільної освіти **О. Корнілова**; нач. відділу зв'язків із громадськістю та навчально-методичного забезпечення виховного процесу в навчальних закладах **О. Вернидуб**; нач. відділення організації видання навчальної літератури Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОНмолодьспорту України **О. Ніколюк**, президент Форуму видавців у Львові **О. Коваль**, яка окреслила плани співпраці зі шкільними бібліотеками з проблем дитячого читання за безпосередньої підтримки ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

На секції було також розглянуто низку важливих питань, пов'язаних з модернізацією шкільних бібліотек, шляхами перетворення їх у сучасні бібліотечно-інформаційні центри загальноосвітніх навчальних закладів, а саме: паспортизацією шкільних бібліотек, здійсненою за ініціативою ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та за підтримки МОНмолодьспорту України і НАПН України вперше в країні. Увага присутніх концентрувалася на питаннях, які потребують термінового розгляду. Зокрема, це нормативно-правове забезпечення, матеріально-технічний стан, кадрове забезпечення, ресурсна база, інформаційне забезпечення, науково-методичне забезпечення шкільних бібліотек.

За результатами конференції її учасники ухвалили рекомендації, в яких зазначено таке:

- ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського спрямувати наукові дослідження на питання, пов'язані з розвитком бібліотек як науково-інформаційних та освітніх комплексів, що забезпечують накопичення, використання та розповсюдження знань;
- активізувати роботу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та освітянських бібліотек мережі з формування інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу в традиційній та електронній формі та забезпечення вільного доступу до нього;
- створити єдине вікно доступу на порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського до територіально-розподілених електронних ресурсів мережі освітянських бібліотек МОНмолодьспорту України та НАПН України;
- забезпечити раціональне введення, підтримку та збереження в електронному вигляді аналітичної, біографічної та реферативної інформації з питань педагогіки, психології, освіти;
- проводити системні дослідження з актуальних питань освітянської галузі на основі зібраної та упорядкованої у бібліографічних та реферативних БД інформації;
- ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського поглиблювати і розширювати роботу щодо систематичного укладання оглядово-аналітичних матеріалів різних видів, які містять висновки та рекомендації для розв'язання актуальних проблем психолого-педагогічної тематики у друкованій та електронній формі, урізноманітнити їх тематику та підвищити якість;
- провідним бібліотекам мережі активізувати роботу з інформаційно-аналітичного забезпечення фахових

інформаційних потреб професорсько-викладацького складу вишів;

- активізувати корпоративну співпрацю освітянських бібліотек зі створення електронного галузевого бібліографічного та реферативного ресурсу;
- розширити галузевий сегмент реферативної інформації з питань педагогіки, психології, освіти у загальнодержавній реферативній базі даних «Україніка наукова» та в УРЖ «Джерело» шляхом залучення незадіяних у корпоративній співпраці бібліотек вищих навчальних закладів та інститутів післядипломної педагогічної освіти;
- запропонувати редакції УРЖ «Джерело» започаткувати нову серію «Культура. Наука. Освіта»;
- поглиблювати співпрацю ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та бібліотек мережі щодо обміну аналітичними бібліографічними записами для створення галузевої бази даних «Періодика»;
- придбати конвертор записів з метою залучення до обміну аналітичними бібліографічними записами бібліотеки, що працюють в різних автоматизованих бібліотечно-інформаційних системах;
- започаткувати на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського сторінку «Кооперативна діяльність мережі освітянських бібліотек МОНмолодьспорту України та НАПН України»;
- контролювати та вдосконалювати єдині підходи й

науково-методичні засади щодо створення бібліографічної та реферативної інформації у БД;

- звернутися з листом до Департаменту атестації кадрів МОНмолодьспорту України (колишня Вища атестаційна комісія України) щодо публікації у «Атестаційному віснику Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України» (колишній «Бюлетень вищої атестаційної комісії України») прикладів оформлення бібліографічного опису у списку джерел, який наводиться у дисертації та списку опублікованих робіт в авторефераті відповідно до вимог ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис»;
- підвищити ефективність використання інформаційно-аналітичних матеріалів шляхом проведення відповідних рекламних акцій у галузевих ЗМІ;
- оптимізувати процеси інформаційно-аналітичного супроводження державно-управлінських рішень у сфері освіти;
- впроваджувати нові бібліотечні послуги з використанням Інтернет (віртуальне консультування, вебінари, замовлення літератури та електронна доставка документів).

Інга Коваленко,

зав. відділу ДНПБ України
ім. В. О. Сухомлинського

Наталія Крочова,

мол. наук. співробітник ДНПБ України
ім. В. О. Сухомлинського